

Gästfrihet – en bortglömd skatt

GÄSTFRIHET ÄR ETT BEGREPP som ofta förknippas med att bjuda familj och vänner hem till sig för en stunds trevlig samvaro. Inte alltid är vi som kristna medvetna om den syn på gästfrihet som tidigare varit en levande tradition i kyrkan och som är rotad i Bibeln, ja, i Gud själv. Det är en gästfrihet som sträcker sig betydligt längre och vidare än till en gemytlig måltid med de närmaste.

Det är en gästfrihet som sträcker sig betydligt längre och vidare än till en gemytlig måltid med de närmaste.

UNDER FEM ÅRS ARBETE inom L'Abri har jag fått erfara den utmaning som ligger i att bedriva gästfrihet.¹ Men jag har också fått uppleva den stora gåva och förmån som gästfriheten innebär både för våra gäster och för oss som värdar. Gästfrihet är enligt Bibeln och i kristen tradition en glädje och en plikt, som vi idag till stor del försummar. Därför vill jag i denna artikel gärna både påminna om och uppmuntra till gästfrihet.

Jag skriver utifrån min egen och kollegors erfarenhet av L'Abri-arbete, Bibelns undervisning och en bok av amerikanskan Christine Pohl om den kristna synen på gästfrihet liksom om den samlade erfarenheten av praktiserad gästvänlighet.²

GÄSTFRIHET – I KYRKA OCH SAMHÄLLE

I den tidiga kyrkan var en huvudkomponent i gästfriheten att välkomna främlingar in i ett hem och erbjuda mat, tak över huvudet och kanske beskydd. Gästfriheten hade alltså till stor del en moralisk dimension, vilken vi har

glömt bort. Christine Pohl skriver: Idag är gästfrihet något trevligt utöver det vanliga om vi har tid och möjlighet. Vi ser det sällan som en andlig förpliktelse eller som ett dynamiskt uttryck för en levande kristendom.³

I ett individualistiskt och kommersialiserat samhälle, där de sociala skyddsnäten är väl utvecklade, kan det ofta kännas förnedrande för en människa att vara beroende av andra människors generositet. I äldre tid har däremot gästfrihet setts som en viktig plikt i samhället. Eftersom det var ett så grundläggande mänskligt förhållningssätt inkluderade gästfriheten alltid familj, vänner och inflytelserika personer. Det särskiljande kristna inslaget var att man inkluderade de fattiga och behövande – som inte kunde återgälda tjänsten. Detta gick inte ut över den normala gästfriheten i förhållande till familj och vänner, tvärtom utvidgades denna. För den som var på resande fot fanns inte hotell eller liknande, för den som insjuknat fanns ingen akutmottagning att gå till – man var beroende av andra människor. Men även om vi inte är det på samma sätt idag, vet vi vad det betyder att bli välkomnade med värme. Vi vet också något om smärtan i att bli utestängd från en gemenskap.

GÄSTFRIHET I BIBELN OCH HISTORIEN

Israels folk såg sig själva som främlingar och kringvandrande även när de blivit bofasta. Därför var det deras uppgift att ta hand också

om främlingen som kom till dem.⁴ Gamla testamentet tar ofta upp folkets plikt att ta sig an änkan och den faderlöse, som också de representerade ett slags främlingskap.⁵

Jesus välkomnade ständigt människor till sig: Kom till mig, alla ni som är hungriga, så ska jag mätta er, ni som är törstiga, så ska ni få livets vatten, ni som är tyngda av bördor, så ska jag trösta er.⁶ Ytterst sett gav Jesus sig själv till oss, och när han instiftade de kristnas sätt att minnas honom gjorde han det genom en måltid. Han mättar oss med sig själv, om och om igen.

I Nya testamentet finns många beskrivningar av och uppmaningar till gästfrihet.⁷ Det står att de kristna delade allt.⁸ Det var säkerligen ett starkt vittnesbörd och förde många till tro på Kristus.

Paulus och de andra apostlarna var ofta på resande fot och beroende av andras gästfrihet.⁹ Det var nog inte alltid så okomplicerat att ha Paulus boende hos sig, han som betraktades som en uppviglar.

Johannes Chrysostomos var en stor föreläsare för kristen gästfrihet. Han och även andra kyrkofäder på 300–400-talet grundade institutioner för pilgrimer och fattiga; de betraktade gästfrihet som det främsta sättet att leva kristuslikt.

Klosterväsendet förde sedan gästfrihetens tradition vidare genom medeltiden. Reformatorerna Luther och Calvin talade båda starkt för den. Calvin uppmuntrade de troende att se Guds avbild i främlingen.¹⁰ Luthers hem var ett gott exempel på en plats där gästfrihet utövades, dit han inbjöd bl.a. många protestantiska flyktingar och teologistuderande.

DEN SJÄLVKLARA GÄSTFRIHETEN FÖRSVINNAR

Om nu gästfriheten har varit en så central och stark tradition inom kristenheten, hur kommer det sig då att den har så liten plats idag i våra liv? Förklaringarna kan vara flera.

Klosterväsendet växte under medeltiden och många kloster fungerade som både hotell och sjukhus. Efter hand blev en mer institutionaliserad – och mindre personlig – gästfrihet den gängse normen. Samhället började etablera sjukhus och boende för kringfarande, t.ex. värdshus.¹¹

Hushållens sätt att fungera har också förändrats dramatiskt över tiden. De har gått från att ha varit boenden för flera generationer – med arbete och kristna seder och bruk som naturliga beståndsdelar – till att bli de i stor utsträckning isolerade och individualiserade småhushåll som vi har idag.

Kyrkans struktur, dess relation till staten och till social välgörenhet har också blivit anorlunda.

Alla dessa stora förändringar har påverkat gästfriheten, dess utövande och innebörd. På 1700-talet gick det så långt att gästfrihet av många betraktades som ett förlegat bruk, en relik från gångna tider.¹²

VEM ÄR EN FRÄMLING ATT TA EMOT?

Om nu definitionen av gästfrihet är "att välkomna främlingen", vem är då främlingen idag? Enkelt uttryckt är det den som är okänd för oss, antingen till namn eller till beteende. Vissa "främlingar" är de som är udda och som inte passar in. Men en främling kan också vara en kringresande talare eller missionär. Faderlösa och änkor finns idag liksom på Gamla testamentets tid och många ensamstående med barn i behov av hjälp. Det finns många människor i kyrkan, ofta i församlingens utkant, som har svårt för att komma in i gemenskapen eftersom de tvivlar. De är inte alltid välkomna till kyrkan med sina frågor och tvivel.

HEMMET SOM BAS

Välkommandet sker alltid utifrån en särskild plats, som har en kombination av fysiskt utrymme, sociala relationer och vissa värdering-

Reformatorerna Luther och Calvin talade båda starkt för gästfriheten. Calvin uppmuntrade de troende att se Guds avbild i främlingen.

ar.¹³ Oftast är det ett hem. Men det vi bör sträva efter är inte ett perfekt hem. Ett perfekt hem är inte ett *verkligt* hem och kan inte ge verklig gästfrihet och kärlek. Vi vet alla att inga hem och familjer är perfekta, och att ställa upp en fasad av perfektion hjälper inte gästen att känna sig välkommen.

De som kommer till L'Abri får se att vi, som har ansvar för ett hus eller hushåll och lever här permanent med våra familjer, kämpar sinsemellan med relationer, smutsiga kök och med grannens hund som lämnar sitt visitkort strax utanför vår dörr. Mitt i allt detta finns tid att mötas, förlåta och försonas, tid att ställa sina frågor och att uttrycka sina tvivel. Det är vardagens nåd. För den som själv aldrig fått se eller uppleva detta i ett hem – eller i en kyrka – är det ofta en befrielse, ett viktigt och verkligt vittnesbörd om Kristus.

ATT BÅDE GE OCH TA EMOT

I Matt. 25 talar Jesus om hur han vid tidens ände ska sitta på sin tron som Konung och skilja fåren från getterna. Han är då värden som kommer för att bjuda in fåren i sitt rike. Samtidigt talar Jesus om sig själv som den som varit föremål för gästfrihet: "Ty jag var hungrig och ni gav mig att äta. Jag var törstig och ni gav mig att dricka. Jag var främling och ni tog emot mig."¹⁴ Jesus talar med andra ord om sig själv både som värd och som gäst. Det är viktigt att ha i åtanke när man är den som visar gästfrihet. Om man som värd ställer sig i en position där man är den som bara ger

ut och inte tillåter sig att ta emot, har man inte förstått det kristna budskapet. En värd måste nämligen också kunna ta emot – en gäst kan ha mycket att ge!

Det har jag själv fått uppleva om och om igen i mitt arbete på L'Abri. Det är ett arbete som handlar mycket om att ge: om att laga stora portioner mat, att städa oftare eftersom det blir smutsigare med många människor hemma och att samtala med behövande människor. Samtidigt kan jag för egen del med eftertryck säga att jag har fått ta emot så ovärderligt mycket genom detta arbete. Människor ger av sig själva. Våra gäster hjälper mig med vår dotter, de ger av sina musikaliska gåvor, de lär mig mer om mig själv och om andra genom sina berättelser. Gäster utmanar min tro med sina frågor och driver mig att tänka vidare och att vilja lära känna min Herre mer. De ger mig många goda skratt. Genom att dela livets erfarenhet med så många människor med olika bakgrund växer jag som människa.

EN GÄSTFRIHET SOM KRÄVER

Vi kristna är inte kallade till att vara ett "ute-stängande folk", som isolerar sig eller begränsar sitt umgänge till bara likatänkande. Om vi är rädda och tar avstånd från dem som är annorlunda, dem som ställer utmanande frågor eller har en annan tro än vi själva har – då lever vi inte kristuslikt.

Vi behöver också förstå och ta konsekvenserna av att det är sant att "ensam är inte stark". Många behövande människor kan innebära

Det finns många människor i kyrkan, ofta i församlingens utkant, som har svårt för att komma in i gemenskapen eftersom de tvivlar. De är inte alltid välkomna till kyrkan med sina frågor och tvivel.

Om du vill utöva gästfrihet i kristen anda, kan du behöva se om ditt hem – inte för att det ska vara perfekt utan för att det ska vara ett välkomnande hem med närvarande människor.

risker för en familjs trygghet eller medföra en utmattning för den som erbjuder gästfrihet. En ensam person kan inte göra lika mycket och bör inte heller försöka åstadkomma lika mycket som en grupp människor. Kyrkans gemenskap är därför, i praktisk mening, ytterst viktig. Den innebär alltså att leva ett liv som inte följer samhällets gängse sätt, vilket är en stor utmaning för oss.

Att välkomna en främling in i sitt hem innebär uppoffringar. Man ska inte vara naiv. Vi måste låta Herren Gud vara Gud: Vi kan inte ta hela världen på våra axlar. Edith Schaeffer som tillsammans med sin man Francis Schaeffer startade L'Abri har pekat på att vi inte är mer än människor: "... eftersom det finns fler människor än vi har tid och kraft att möta personligen, är det väldigt viktigt att komma ihåg att det inte är syndigt att vara begränsad".¹⁵ Det är tvärtom en del i vad det är att vara människa. Att välkomna människor in i sitt hem innebär ett praktiskt merarbete: Det blir större måltider att laga och koppar som går sönder. Någon kommer att spilla på fina fätöljen och dammet lägger sig ...

Pohl påpekar att det är mycket svårt att bedriva den typ av gästfrihet som man praktiserade förr. Både rent praktiskt arbete och en trygg närvaro behövs för att ta emot främlingen. I detta ligger en stor utmaning för oss som idag ofta lever i hushåll med två utanför hemmet heltidsarbetande vuxna.¹⁶ Många tror sig inte ha råd att leva på annat sätt. Kanske behöver våra prioriteringar ses över?

För att kunna utgöra en god bas att välkom-

na människor till är det viktigt att hemmet har utrymme för dem som bor där permanent. Hemmet behöver vara en fristad för dig själv och dina barn – både för att du ska ha tid för dig själv och tid att vara med dina barn och att vara tillsammans som familj. Det är väsentligt att det finns möjlighet att dra sig undan, att det finns tid för människor som kommer och att det finns tid till att bädda sängar, laga mat, etc.

Om du vill utöva gästfrihet i kristen anda, kan du behöva se om ditt hem – inte för att det ska vara perfekt utan för att det ska vara ett välkomnande hem med närvarande människor.

Att barn och familj nämns betyder inte att en ensamstående person inte skulle kunna utöva gästfrihet. Men det är svårare och man är mer utsatt om man lever ensam. Även om man ofta får mycket genom att ge, så har en del människor så stora behov att de suger all kraft ur en. Den som öppnar sin dörr för främlingar behöver också relationer till andra som bär och ger stöd och som vet att sätta gränser rätt sätt.

Ett exempel på gästfrihet, som vi fick uppleva när jag var nyförlöst, var att vår kyrka hjälpte oss med matlagning. I två veckors tid kom det någon från församlingen med middag åt oss! Vi blev betjänade i vårt eget hem. Det är inte en stor församling, men detta är något som görs för familjer med nyfödda eller om någon är allvarligt sjuk eller nyopererad. Det är ett fantastiskt bevis på kristen kärlek, handfast och något som alla kan delta i.

Att leva i
en gemen-
skap där vi
välkomnar
alla möjliga
människor
är inte
någon
romantisk
dröm.
Det är en
krävande
men sam-
tidigt
givande
verklighet.

Utmaningen idag är att gå emot den gängse inställningen till vad som ingår i den privata sfären. Visst finns det saker som är privata och ska så förbli, stunder som inte bör störas av främlingen. Men i vårt samhälle tenderar den privata sfären att börja vid vår ytterdörr, vårt hem blir en ointaglig borg för alla utomstående. I stället bör kyrkan återerövra kunskapen om hur man ansvarfullt kan öppna sin dörr och låta den privata sfären bli en växtplats för både gäst och värd.

VIKTEN AV ATT SÄTTA GRÄNSER

Vi som lever och arbetar med L'Abri – eller liknande arbeten – lever ständigt med svårigheten att sätta rätta gränser kring gästfriheten. Ibland måste dörren stängas. Vid andra tillfällen måste den öppnas när man helst skulle vilja stänga in sig på sitt rum. Att leva i en gemenskap där vi välkomnar alla möjliga människor är inte någon romantisk dröm. Det är en krävande men samtidigt givande verklighet. Många som likt mig lever och arbetar på detta

vis känner ofta en ambivalens inför uppgiften. Detta är inte heller en uppgift bara för ”professionella” kristna verksamheter utan något – vilket jag hoppas har framgått – som alla kristna bör delta i. Min förhoppning är att de exempel jag har gett från min erfarenhet, och de många andra exempel som finns inom kristna organisationer, klosterväsende m.m., kan uppmuntra andra troende till att visa gästfrihet.

TILL SIST VILL JAG PÅMINNA om att i denna svåra uppgift står vi inte ensamma. Herren själv är vårt exempel – både som gäst och värd. Det är också ytterst sett till hans hem vi alla är inbjudna. Inget av det vi har är egentligen vårt eget, allt har vi fått av vår Fader. Det är vid hans bord vi får sitta ner och det är hans hus håll vi tillhör. Vi har inget att förlora men allt att vinna på att dela med oss av de gåvor vi fått av Herren!

Lois Lindholm

L'Abri-arbetare, Greatham, England

1. L'Abri är franska och betyder ”beskyddet” eller ”tillflykten”. För mer information se www.labri.org. L'Abri finns även i Sverige.
2. Christine Pohl är professor i kyrkohistoria och etik vid Asbury Theological Seminary, Asbury, Kentucky, USA (<http://www.asburyseminary.edu/faculty/dr-christine-pohl>). Hennes erfarenhet av gästfrihet började för mer än trettio år sedan då hon arbetade med flyktingar och fattiga människor i sin hemförsamling. Hon fungerar nu som rådgivare åt härbärgen för hemlösa och flyktingprogram. Hennes bok, *Making Room – Recovering Hospitality as a Christian Tradition*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co, Grand Rapids, Michigan, USA 1999, är en grundlig genomgång av bibliskt och kyrkohistoriskt material kring gästfrihet. Hon har även besökt ett flertal kristna gemenskaper med praktiserad gästfrihet som gemensam nämnare. Där har hon gjort intervjuer och tagit till vara de erfarenheter och lärdomar som gjorts i gemenskaperna. De presenteras i boken tillsammans med hennes egna reflektioner. Jag rekommenderar gärna boken.

3. Christine Pohl, *Making Room – Recovering Hospitality as a Christian Tradition*, s. 4.
4. 2 Mos. 23:9; 1 Petr. 2:11; Pohl, s. 5
5. Ps. 146:9
6. Joh. 4:13–14; Joh. 6
7. Luk. 10:29–37; Hebr. 13:1–3
8. Apg. 4:32–35
9. Apg. 16:14–15; 18:1–11, 24–26
10. Pohl, s. 6
11. Notera att engelskans ”hospitality” för gästfrihet, ”hospital” för sjukhus och ”hostel” för gästhem har samma etymologiska grund, nämligen lat. ”hostes” gäst.
12. Pohl, s. 7.
13. Pohl, s. 150.
14. Matt. 25:35.
15. Edith Schaeffer, *What is a Family?* (Grand Rapids: Baker Book House, 1975, 1994), s. 201.
16. Pohl, s. 154–157.